

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

25^E JAARGANG

WOENSDAG 17 JULI 1940

No. 1278

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans; P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeploaaweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20,— per jaar. Buitenland en koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Redactie.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van advertenties: Nijgh en van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening Nr. 145192. Adres te Rotterdam: Erasmushuis, Tel. Nr. 31696.

INHOUD:

Blz.

De verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, betreffende de behandeling van vijandelijk vermogen, van 24 Juni 1940 door Prof. Mr. Ph. A. N. Houwing	444
De bijzondere spaarbanken in de branding door J. R. A. Buning	450
Aanteekeningen.	
Behandeling van vijandelijk vermogen	452
Statistieken.	
Geld- en wisselkoersen — Bankstaten	454

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De geldmarkt is nog steeds behoorlijk ruim, ondanks het feit, dat de biljettenomloop zich vrijwel op recordpeil handhaaft. Op den laatst gepubliceerden weekstaat per 8 Juli was het cijfer van de biljettencirculatie nog altijd rond 1½ milliard, of wel ruim 200 miljoen hooger dan het niveau van een jaar geleden. Het bedrag aan schatkistpapier, dat per genoemden datum door de schatkist rechtstreeks was ondergebracht bij de Centrale Bank, was gestegen tot 60 miljoen. Daarentegen had het Rijk van het rentelooze voorschot ad 15 miljoen, dat de vorige week vol was aangetrokken, rond 5 miljoen terugbetaald, zoodat per saldo de schatkist bij De Nederlandsche Bank iets minder in het krijt stond. Daarbij komt, dat, onder het hoofd beleeningen, het voorschot aan Nederlandsch-Indië ook met bijna 3 miljoen is verminderd.

Dat aldus de schatkist in staat was per saldo rond 5 miljoen aan de Centrale Bank terug te betalen wijst op een betrekkelijk gunstige situatie op de geldmarkt, die het de schatkist mogelijk maakte om op bevredigende wijze nieuw papier onder te brengen. Zooals bekend werden op 25 Juni de rentetarieven voor schatkistpromessen, althans voor de langere termijnen, verhoogd en men neemt aan, dat ook in de verslagweek flinke bedragen 10- tot 12-maands-papier konden worden ondergebracht. De liquiditeit der banken is in de laatste weken krachtig toegenomen, deels als gevolg van de geleidelijke stijging der deposito's, maar niet minder door een krachtigen teruggang in het debiteurencijfer. Uit de laatst bekendgemaakte maandelijksbalansen der credietbanken is dit laatste verschijnsel: een ongekeerd snelle daling der credietverleening, duidelijk te constateeren. Men mag dan ook aannemen, dat de schatkist in de naaste toekomst op de geldmarkt een bevredigend absorptievermogen zal aantreffen.

Op de wisselmarkt kwamen omzetten van beteekenis niet voor; de koersen door De Nederlandsche Bank vastgesteld vertoonden geen noemenswaarde fluctuatie. Met ingang van 15 Juli zijn thans de deviezenbanken in functie getreden. Wij schreven in ons vorige overzicht reeds, dat in de naaste toekomst de omzetten in deviezen wel niet overmatig groot zullen zijn. Die indruk is intusschen nog versterkt, omdat weer eenige landen zijn afgevallen, die — in principe althans — in aanmerking kwamen voor deviezenverkeer. Zwitserland en Zweden hebben beide autonome maatregelen afgekondigd, die veel overeenkomst vertoonen met een autonome clearing en die in feite als zoodanig zijn te beschouwen. Het spreekt vanzelf dat het Deviezeninstituut daaruit de consequentie heeft moeten trekken, dat ook van hier uit geen betalingen naar die landen mogen worden verricht, alvorens een tweezijdige regeling getroffen zal zijn. Met België, waarmede tot nu toe nog deviezenverkeer plaats vindt, zal binnen afzienbaren tijd ook wel een clearingregeling tot stand komen, hetgeen tevens het einde zal beteekenen van het betalingsverkeer over en weer met Reichskreditkassenscheine, een verschijnsel, dat natuurlijk op den duur niet getolereerd kan worden, omdat aard en wezen van deze betaalmiddelen er zich tegen verzetten, dat zij als instrument in het internationale verkeer worden gebruikt. Waar tenslotte de dollarsaldi nog steeds geblokkeerd zijn, blijft de mogelijkheid voor deviezenverkeer onder de vigeur van de Deviezenverordening dus wel uitermate beperkt.

DE VERORDENING VAN DEN RIJKSCOMMISSARIS VOOR HET BEZETTE NEDERLANDSCHE GEBIED, BETREFFENDE DE BEHANDELING VAN VIJANDELIJK VERMOGEN, VAN 24 JUNI 1940.

I. Algemeen overzicht.

1. De huidige oorlog wordt, evenals die van 1914, voor een belangrijk deel op economisch gebied uitgevochten. Vandaar dat alle oorlogvoerende mogelijkheden van 1939, zoo goed als die van 1914, aanstonds de in hun vermogen liggende maatregelen hebben genomen om den vijand ook economisch te treffen. Een onderdeel van deze maatregelen heeft betrekking op het zich binnen het bereik dier mogelijkheden bevindend vijandelijk vermogen. Als zoodanig vermogen wordt in deze maatregelen niet meer alleen beschouwd het aan den vijandelijken Staat zelven en ook niet enkel het aan de onderdanen van dien Staat toebehoorend vermogen, doch vrijwel elk vermogen, dat geacht kan worden, economisch aan den vijand tot voordeel te strekken.

2. De Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied betreffende de behandeling van vijandelijk vermogen (No. 26/1940) van 24 Juni 1940, blijkt haar artikel 26 in werking getreden 27 Juni 1940, houdt de bepalingen in, die op dit punt ten aanzien van Nederland zullen gelden. Zij kunnen in hoofdzaak in vijf groepen verdeeld worden, welke den volgende inhoud hebben:

1. verbod van betalingen aan vijanden;
2. verplichting tot het doen van aangifte van zich in Nederland bevindend vijandelijk vermogen;
3. verbod van beschikking over zoodanig vermogen;
4. voorziening in het beheer over ondernemingen in Nederland, die onder vijandelijken invloed staan, die onbeheerd zijn, of welker beheer geen voldoende zekerheid biedt, dat rekening wordt gehouden met de door den Rijkscommissaris in Nederland te behartigen belangen;
5. bescherming van Deutsche onderdanen tegen het in Nederland geldend maken van aanspraken van vijanden op hen.

II. Vijanden.

3. Met het oog op de bepalingen van de groepen 2 en 3 bevat de Verordening een uitvoerige omschrijving van wat onder zich in Nederland bevindend vijandelijk vermogen valt te verstaan. Vooraf moest echter (mede met het oog op de bepalingen van de groepen 1 en 5) worden vastgesteld, wie als vijanden in den zin der Verordening zijn te beschouwen. Dit geschiedt in de artikelen 1 en 2.

Vijandelijke Staten zijn (art. 1) Engeland — benevens zijn dominions Canada, Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika — en Frankrijk, alsmede hun bezittingen, koloniën, protectoraten en mandaatsgebieden; voorts Egypte, Soedan, Irak en Monaco.

4. *Vijanden* nu zijn (art. 2) vooreerst deze vijandelijke Staten zelve, hun gebiedsonderdelen en overige publiekrechtelijke instellingen (publiekrechtelijke rechtspersonen), en voorts hun onderdanen. De Verordening beperkt zich echter geenszins tot vijandelijke onderdanen. Een voor ons land thans zeer belangrijke uitbreiding geeft zij aan het begrip vijand door daaronder te begrijpen hen, die, ongeacht hun nationaliteit, in het gebied van een vijandelijken Staat hun woonplaats of verblijf hebben. Tengevolge hiervan zijn de tegen den vijand gerichte maatregelen ook toepasselijk op onderdanen van niet-vijandelijke Staten en ook op *zich in de vijandelijke Staten bevindende Nederlanders*. En wel niet alleen op hen, die daar wonen, daar blijvend gevestigd zijn, maar ook op

hen, die daar verblijf houden („sich aufhalten“). Het moge twijfelachtig zijn, of naar Frankrijk of Engeland uitgeweken Nederlanders, aldaar hun woonplaats hebben, — dat zij daar verblijf houden, lijdt wel geen twijfel.

5. Bijzondere moeilijkheden hebben bij maatregelen als de hier bedoelden in den vorigen oorlog de *rechtspersonen* gegeven. Volgens de gangbare opvatting hebben deze de nationaliteit van het land, waar hun zetel gevestigd is. Het is echter duidelijk, dat het criterium van den zetel niet beslissend kan zijn, als men in oorlogstijd vijandelijke belangen wil treffen. Zou Duitsland b.v. een in Duitsland gevestigde naamlooze vennootschap als Deutsche N.V. moeten beschouwen en ongemoeid moeten laten, indien alle aandelen in handen van Engelschen waren? Deze consequentie is, als men eenmaal de oorlogsnoodzaak aanneemt om op economisch gebied niet alleen den vijandelijken Staat, doch ook zijn onderdanen zooveel mogelijk te treffen, onaanvaardbaar. In de periode 1914—1918 heeft vooral in Frankrijk de leer ingang gevonden, dat de nationaliteit van een rechtspersoon niet door de plaats harer vestiging, maar door de nationaliteit harer leden of aandeelhouders bepaald wordt. Doch deze leer struikelde over de practische onmogelijkheid van toepassing in de gevallen, waarin de aandeelhouders van verschillende nationaliteit dan wel onbekend zijn (aandelen aan toonder). Zij is toen verder in deze richting ontwikkeld, dat beslissend is de nationaliteit van hen, die overwegenden invloed in de rechtspersoon (speciaal de N.V.) uitoefenen, waarbij in het bijzonder ook de nationaliteit van de bestuurders in aanmerking genomen wordt. Veel erkenning heeft zij echter na den vorigen oorlog niet meer gevonden.

6. De Verordening volgt m.i. den juisten weg. Zij houdt, wat de nationaliteit en de definitie van vijand betreft, aan het criterium van den zetel vast. Zij begrijpt echter, zooals we zien zullen, onder vijandelijk vermogen ook dat vermogen, dat *economisch* aan vijanden toebehoort (art. 3). Als dus b.v. vermogen rechtens het eigendom is van een naamlooze vennootschap, die volgens het voorgaande criterium geen vijand is, omdat zij niet in een vijandelijk land is gevestigd, valt het toch binnen het bereik van de Verordening, indien de aandeelhouders dier N.V. vijanden zijn, aangezien het dan geacht kan worden economisch aan vijanden te behooren. En voorts maakt de Verordening het mogelijk niet alleen die in Nederland gevestigde ondernemingen onder beheer te stellen, welke aan vijanden toebehooren, maar ook die, welke b.v. aan een Nederlandsche N.V. toebehooren, doch direct of indirect onder overwegend vijandelijken invloed staan (art. 13).

7. In twee opzichten heeft het criterium zelf van den zetel in de Verordening uitbreiding ondergaan.

1°. Als vijanden worden niet alleen beschouwd rechtspersonen, welke haar zetel, doch ook die, welke haar hoofdkantoor in het gebied van een vijandelijken Staat hebben¹⁾.

2°. Als een rechtspersoon, in het gebied van een vijandelijken Staat opgericht, haar zetel naar het gebied van een anderen Staat overbrengt, behoudt zij voor de Verordening de nationaliteit van den Staat, waar zij is opgericht, of, zooals de Verordening zegt, op welks recht haar rechtspersoonlijkheid berust.

8. De Verordening omschrijft de rechtspersonen als „privaatrechtelijke rechtspersonen, evenals vereenigingen van personen, instellingen, stichtingen en verdere doelvermogens“. Zij heeft klaarblijkelijk in deze omschrijving willen samenvatten al die lichamen, die naar het recht van de *vijandelijke Staten* subjecten van rechten en verplichtingen kunnen zijn. Men bedenke b.v., dat de vennoot-

¹⁾ De zetel is de plaats, waar de rechtspersoon volgens haar statuten of reglementen gevestigd is. Het hoofdkantoor is de plaats, van waaruit daadwerkelijk de hoofdleiding gevoerd wordt.

schap onder firma in Frankrijk rechtspersoonlijkheid bezit, en dat dus een Fransche firma een vijand is, ook als zij is aangegaan tusschen niet in Frankrijk verblijvende vreemdelingen.

9. Ingevolge het eerste lid sub 4 van art. 2 worden als vijanden ook beschouwd zij, die niet onder de voorgaande omschrijvingen van vijand vallen „met betrekking tot kantoren, die zij in het gebied van een vijandelijken Staat hebben”. Vorderingen en andere rechten, door zoodanige kantoren voor hen verkregen, vormen dus m.i. vijandelijk vermogen. Zij moeten worden aangegeven en er mag niet over worden beschikt. Betalingen van zoodanige vorderingen of aan zoodanige kantoren vallen onder het betalingsverbod en zulke vorderingen kunnen niet tegen Duitse onderdanen voor den Nederlandschen rechter geldend gemaakt worden.

10. De Deutsche Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken kan uitzonderingen toestaan; kan dus op verzoek van belanghebbenden bepalen, dat onder bovenstaande omschrijvingen vallende personen of lichamen niet als vijanden beschouwd worden. Vooral met betrekking tot in Frankrijk en Engeland verblijvende Nederlanders lijkt deze mogelijkheid van groot belang. Zie over deze uitzondering nog onder 48.

III. Zich in Nederland bevindend vijandelijk vermogen.

11. Art. 3 geeft enerzijds aan, wat onder *vijandelijk vermogen* is te verstaan en bepaalt anderzijds, wanneer dit geacht moet worden *zich in Nederland te bevinden*.

Vijandelijk vermogen is vermogen, dat rechtens of economisch aan een vijand toebehoort. Het zal wel met opzet zijn, dat de Verordening hier de betrekkelijk vage uitdrukking „economisch toebehooren” gebruikt, om ruimte te laten, in elk concreet geval naar de bijzonderheden ervan te kunnen oordeelen, of eenig vermogensbestanddeel al dan niet daadwerkelijk den vijand economisch ter beschikking staat. Ik vermeldde in dit verband reeds de rechtspersonen (zie onder 8). Het vermogen van niet in vijandelijke Staten gevestigde, ook van Nederlandsche, naamloze vennootschappen behoort rechtens niet aan vijanden toe. Als echter de aandeelhouders allen of voor het grootste deel vijanden zijn, als de naamloze vennootschap door hare juridische organisatie of ook door de feitelijke machtsverhoudingen onder overwegend vijandelijken invloed staat, is er aanleiding om aan te nemen, dat haar vermogen economisch aan vijanden toebehoort. Ook vermogen echter, dat rechtens eigendom is van niet-vijandelijke natuurlijke personen, kan feitelijk aan vijanden toekomen, zoo b.v. indien de niet-vijandelijke eigenaar is te beschouwen als wat ons erfrecht noemt een tusschenbeiden komende persoon, slechts als juridisch eigenaar optredend krachtens afspraak met en volledig ten behoeve van een vijand.

12. Het is moeilijker dan het op het oog lijkt om vast te stellen, in welk land zich eenig vermogensbestanddeel bevindt. Uit den aard der zaak is het de bedoeling geweest, zooveel mogelijk vijandelijk vermogen binnen het bereik der Verordening te brengen, waarbij natuurlijk rekening gehouden moest worden met de noodzakelijke beperking, gelegen in de omstandigheid, dat de Verordening slechts binnen het Nederlandsche gebied gelding heeft. Zij strekt zich dan ook slechts uit tot die vermogensbestanddeelen, waarover zij, in verband met het voorgaande, de beschikking vermag te beheerschen of tot aangifte waarvan althans zich in Nederland bevindende personen verplicht kunnen worden.

13. 1°. Daartoe behooren in de eerste plaats de rechten op zich in Nederland bevindende stoffelijke voorwerpen. Zoo noemt art. 3 sub I 1/:

- a. eigendom van *onroerende goederen* (grond en opstallen);
- b. *onroerende rechten*, dat zijn (volgens Nederlandsch recht) o.m. rechten van vruchtgebruik en van

- gebruik van onroerende zaken, erfdiensbaarheden, recht van opstal, erfpachtsrecht, hypotheek;
- c. eigendom van *roerende zaken*; hiertoe behooren volgens de Nederlandsche wet ook alle schepen. Sub I 3/ worden nog afzonderlijk de zich in Nederland bevindende *betalingsmiddelen* genoemd.

14. 2°. In de tweede plaats behooren daartoe die onlichamelijke rechten, die wel geen zich in Nederland bevindende stoffelijke zaak tot voorwerp hebben, maar die belichaamd zijn in schriftelijke bewijzen en daarmede als het ware vereenzelvigd worden, zoodat, wanneer het bewijsstuk in Nederland is, het recht zelf gezegd kan worden, zich aldaar te bevinden. Tot vijandelijk vermogen in Nederland worden aldus sub I 2/ gerekend de zich in Nederland bevindende:

- a. *waardepapieren*, dat zijn alle papieren, die een recht belichamen, hetwelk slechts door den bezitter van het papier kan worden uitgeoefend; men denke aan z.g. schuldvorderingspapieren, die een vordering vertegenwoordigen, als *wissels*, *chèques*, *promessen*, *obligaties*, *coupons* van obligaties of aandelen en de z.g. zakenrechtelijke papieren, die goederen vertegenwoordigen, als *cognossemmenten* en *ceelen*. De door deze papieren vertegenwoordigde rechten (vorderingen en eigendomsrechten) bevinden zich dus in den zin van de Verordening in Nederland, als de papieren zich in Nederland bevinden, onverschillig waar de schuldenaar van de vordering of het voorwerp van het eigendomsrecht zich bevindt;
- b. *aandelen*, onverschillig of de maatschappijen, ten aanzien waarvan zij rechten geven, wel of niet in Nederland gevestigd zijn;
- c. *winstbewijzen van elke soort* („Genussscheine jeder Art”). Tot deze of de vorige groepen zal men ook moeten rekenen oprichtersbewijzen, certificaten, scrips, restant-bewijzen en hoe al de een vordering of aandeel vertegenwoordigende papieren aan toonder of order of op naam genoemd mogen worden.

15. 3°. Als zich in Nederland bevindend kunnen voorts beschouwd worden de vorderingen op zich in Nederland bevindende schuldenaren. Zoo noemt art. 3 sub I 5/ vijandelijk vermogen in Nederland ook *vorderingen op schuldenaren, die hun woonplaats of duurzaam verblijf in Nederland hebben*. Enerzijds is het niet noodig, dat de schuldenaar in Nederland in een bevolkingsregister is ingeschreven, anderzijds maakt een tijdelijk verblijf van den schuldenaar in Nederland, als reiziger b.v., zijn schuld aan een vijand nog niet tot zich in Nederland bevindend vijandelijk vermogen.

16. De Verordening vermeldt van de schuldenaren niet afzonderlijk de rechtspersonen en spreekt in den Duitschen tekst ²⁾ van „Wohnsitz” of „Aufenthalt” der schuldenaren, termen, die overigens enkel ten aanzien van natuurlijke personen gebruikt worden; met betrekking tot rechtspersonen spreekt de Verordening elders van „Sitz” en „(Haupt)Niederlassung”. Het ligt intusschen voor de hand, dat niet enkel vorderingen van vijanden op Nederlandsche natuurlijke personen, doch ook die op rechtspersonen, welke in Nederland gevestigd zijn of aldaar hun hoofdkantoor hebben, tot vijandelijk vermogen gerekend worden.

17. Onder de Verordening vallen ingevolge genoemde bepaling eveneens de vorderingen, die in het bedrijf van een zich in Nederland bevindend kantoor van den schuldenaar ontstaan zijn, ook al verblijft de schuldenaar zelf niet in Nederland. Men denke aan door een Nederlandsch bijkantoor van een buitenlandschen schuldenaar jegens

²⁾ Die ten dezen beslissend is: § 9 van de Verordening van den Rijkscommissaris van 29 Mei 1940 3/1940.

een vijand aangegane verplichtingen en houde er hierbij rekening mede, dat zich in Nederland bevindende vijanden mede binnen het bereik der Verordening vallen, met name ook tot aangifte van in Nederland aanwezig vijandelijk vermogen verplicht zijn.

18. Boven (sub 14) vermeldde ik reeds de in obligaties belichaamde vorderingen. Deze vorderingen worden, zagen we, geacht, zich in Nederland te bevinden, als de obligaties in Nederland zijn. Het is intusschen blijkens het voorgaande duidelijk, dat vorderingen uit obligaties ten laste van in Nederland verblijvende schuldenaren eveneens tot zich in Nederland bevindend vermogen gerekend kunnen worden, ook al zijn de obligaties in het buitenland. Zoo bepaalt art. 3 sub 1 2/ dan ook ten aanzien van obligaties ten laste van het Koninkrijk der Nederlanden en van andere schuldenaren, die hun domicilie of hoofdkantoor alhier hebben. Voorts wordt deze bepaling aldaar uitgebreid tot obligaties ten laste van het Duitse Rijk toebehoorende aan vijanden; zulks onverschillig waar de obligaties zich bevinden. Ook hierbij denke men aan de ingevolge de Verordening op in Nederland verblijvende vijanden rustende verplichtingen.

19. Onder „vordering” valt niet alleen te verstaan het recht op betaling van een geldsbedrag, doch elk recht, dat men jegens een bepaalde persoon kan doen gelden. Daartoe behooren alle rechten uit overeenkomsten, het recht uit een koopovereenkomst tot levering van gekochte goederen evengoed als het recht op den koopprijs. Daartoe behooren ook de niet uit overeenkomsten voortvloeiende rechten: recht op schadevergoeding b.v. wegens een onrechtmatige daad, recht op levensonderhoud van behoeftige ouders jegens hun kinderen enz.

20. 4°. Een band met het Nederlandsche gebied vormt ook het feit, dat een recht *in een Nederlandsch register is ingeschreven*. Ook zulk een recht, indien aan een vijand toekomend, behoort tot het zich in Nederland bevindend vijandelijk vermogen (art. 3 sub I 6/). Hieronder valt b.v. het eigendomsrecht van een in het Nederlandsch Scheepsregister ³⁾ ingeschreven schip, ook al bevindt zich het schip zelf buiten Nederland. (Bevindt het zich in Nederland, dan is ook het eigendomsrecht in Nederland, ongeacht of het schip in Nederland is ingeschreven (zie boven (13) en art. 3 sub I 1/). Verder het aan inschrijving bij het Bureau voor den Industrieelen Eigendom verbonden recht ten aanzien van een merk (vermoeden van eerste gebruik). Tenslotte vermeld ik het octrooirecht, dat sub I 8/ nog afzonderlijk genoemd wordt.

21. 5°. Sommige rechten worden door den Nederlandschen Staat aldus verleend, dat zij enkel in Nederland geldend kunnen worden gemaakt. Zoo strekt de Nederlandsche Auteurswet uit den aard der zaak haar bescherming enkel tot het Nederlandsche rechtsgebied uit. Ook rechten als deze kan de Verordening bereiken. Zij doet het ten aanzien van:

- a. in Nederland afgegeven *bedrijfsvergunningen* (I sub 7/);
- b. *industriële octrooien*, (reeds boven, 20, genoemd)
- c. *auteursrechten*, die in Nederland beschermd zijn (I sub 8/). Is de rechthebbende een vijand, dan vormen zij zich in Nederland bevindend vijandelijk vermogen.

22. 6°. We zagen, dat het recht van een aandeel in een vennootschap zich in den zin der Verordening in Nederland bevindt, als het aandeelbewijs in Nederland aanwezig is, ook al is de vennootschap elders gevestigd (14). Is omgekeerd sprake van een Nederlandsche onderneming, dan wordt een aandeel daarin geacht in Nederland te

³⁾ Voor inschrijving is vereischt, dat het schip een Nederlandsch schip zij, d. w. z. aan Nederlanders of ingezetenen toebehoort. Een ingeschreven schip kan desondanks aan „vijanden” toebehooren, als b.v. de Nederlandsche eigenaren thans in een vijandelijken Staat verblijven.

zijn, ook al mocht geen aandeelbewijs zijn afgegeven of het aandeelbewijs zich in het buitenland bevinden.

Deze overweging ligt ten grondslag aan de bepaling I sub 4/, dat *deelnemingen van vijanden in ondernemingen*, die of in Nederland hun zetel of hoofdkantoor hebben, of waarvan de oorspronkelijke rechtspersoonlijkheid op Nederlandsch recht berust, behooren tot zich in Nederland bevindend vijandelijk vermogen. Omtrent den rechtsvorm, waaronder de onderneming gedreven wordt, stelt de Verordening geen verdere eischen. Deelneming in een vennootschap onder firma, of als beheerder, dan wel commanditair vennoot in een commanditaire vennootschap, wordt even goed bedoeld als het aandeel in een naamloze vennootschap, of, dunkt mij, het lidmaatschap eener coöperatieve vereeniging. Ik wijs er op, dat ook zich niet in Nederland bevindende, aan vijanden toebehoorende aandelen in een Nederlandsche naamloze vennootschap, welke haren zetel naar Nederlandsch-Indië verplaatst heeft, onder deze bepaling vallen. Zoodanige N.V. toch ontleent haar oorspronkelijke rechtspersoonlijkheid aan het Nederlandsche recht. Met deelneming wordt de optie op deelneming, het recht om desgewenscht te gaan deelnemen, gelijkgesteld.

23. 7°. In art. 3 I sub 9/ vindt men nog het geval voorzien, dat *vermogen strekkende ten behoeve van het bedrijf van een zich in Nederland bevindend kantoor van een vijand of van een in Nederland door een vijand uitgeoefende beroepswerkzaamheid* niet zou behooren tot een der hierboven genoemde categorieën. Ook dit vermogen wordt geacht zich in Nederland te bevinden. De term „ten behoeve van het bedrijf strekkend vermogen” is vaag. Daaronder vallen b.v. de bedrijfsmiddelen van een Nederlandsch kantoor van een vijand, ook als zij zich in het buitenland bevinden, en de door zoodanig kantoor verkregen vorderingen op buitenlandsche schuldenaren. Bevindt de vijand, wien het kantoor toebehoort of die de beroepswerkzaamheid uitoefent, zich niet in Nederland, dan zal het verbod van beschikking over deze vermogensbestanddeelen (zie hieronder VI) geen volledig effect hebben, in ieder geval bestaat echter te hunnen aanzien verplichting tot aangifte.

24. 8°. Ingevolge de bepalingen II sub 1/ en 2/ van art. 3 tenslotte zijn ook *rechten op de hiervoor opgesomde vermogensbestanddeelen en rechten uit overeenkomsten over deze vermogensbestanddeelen* als zich in Nederland bevindend vijandelijk vermogen te beschouwen.

Als rechten op deze bestanddeelen noem ik de zakelijke rechten van „vruchtgebruik en gebruik” en het „pandrecht”, op roerende zaken, waaronder schepen, waardepapieren e. d., vorderingen en octrooien, voorzover die bestanddeelen daarvoor vatbaar zijn.

Wat rechten uit overeenkomsten over deze vermogensbestanddeelen betreft, denke men aan de rechten uit koop- en andere overeenkomsten, welke tot levering van die bestanddeelen verplichten, huur, huurkoop, licentie-overeenkomsten t. a. v. octrooien enz. Deze rechten worden geacht zich in Nederland te bevinden, ook al is de wederpartij bij de overeenkomst niet in Nederland woonachtig of gevestigd. (Sub 19 wees ik er op, dat alle rechten van vijanden, uit overeenkomsten jegens in Nederland wonende schuldenaren voortvloeiend, tot zich in Nederland bevindend vijandelijk vermogen worden verklaard).

IV. Betalingsverbod.

25. Als eersten tegen vijanden genomen maatregel noemde ik het verbod van betalingen aan vijanden. Men vindt het in art. 4 der Verordening. Het treft alle betalingen naar het buitenland, dus niet enkel betalingen naar vijandelijke Staten. Anderzijds zijn betalingen in het binnenland, b.v. aan zich in Nederland bevindende vijanden, niet verboden (zie echter over het aannemen van zulke betalingen hieronder sub. 34). Verboden is het onmiddellijk zoowel als het middellijk doen van betaling

aan vijanden. Middellijke betaling is b.v. betaling aan een derde ten behoeve van een vijand. Verboden is iedere wijze van betalen; slechts als voorbeelden worden genoemd betaling in contanten, wissels, chèques of door giro.

26. Vrijstelling van het verbod kan worden toegestaan door den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken (zie onder 48). Wordt de debiteur tot het doen der verboden betaling in Nederland in rechte aangesproken, dan zal uit den aard der zaak, als de debiteur zich op het verbod beroept, de vordering moeten worden afgevoerd. Ook kunnen ter verzekering van zoodanige aanspraak geen conservatoire maatregelen genomen worden. Hoe echter, als de debiteur zich niet op het verbod beroept? Dan zal, bepaalt art. 4 met verwijzing naar art. 11, de rechter desondanks, dus ambtshalve, de vordering moeten afwijzen of verlof tot het nemen der conservatoire maatregelen moeten weigeren. Alles natuurlijk tenzij van te voren vrijstelling van het verbod is verkregen. (Zie ook onder 37.)

V. Verplichting tot aangifte.

27. Al het hiervoor genoemde, zich in Nederland bevindende, vijandelijke vermogen moet, met juistheid omschreven, worden aangegeven bij de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G. kantoor 's-Gravenhage, Alexanderstraat 22, aan wie tevens op haar verzoek over alle zakelijke aangelegenheden inlichtingen moeten worden verstrekt en boeken en bescheiden ter inzage moeten worden voorgelegd. Aangifte moest geschieden binnen een week na de inwerkingtreding der Verordening, alzoo vóór of op 4 Juli 1940 (artt. 5 en 7).

28. Tot het doen van vorenbedoelde aangifte zijn allereerst verplicht vijandelijke onderdanen, die in Nederland verblijven („sich aufhalten”) met uitzondering van krijgsgesvangenen. Vooral te hunnen aanzien is van belang, dat eenzijdig niet al het vijandelijke vermogen behoort te worden aangegeven, doch enkel dat, hetwelk zich naar de omschrijving der Verordening in Nederland bevindt, doch dat anderzijds, gelijk we zagen, die omschrijving ruimer is dan de woorden „zich in Nederland bevinden” op zich zelf zouden aanduiden. Ik noem hier b.v. vorderingen op buitenlanders, in het bedrijf van hun kantoor in Nederland ontstaan (zie 17), obligaties ten laste van het Deutsche Rijk, welke zich niet in Nederland bevinden (18), niet in Nederland aanwezige aandelen in in Nederland opgerichte, doch naar Nederlandsch-Indië verplaatste naamloze vennootschappen (22) en vooral vermogen, dat zich niet in Nederland bevindt, doch dat strekt ten behoeve van het Nederlandsche kantoor of de in Nederland uitgeoefende beroepswerkzaamheid van den vijand (23).

29. Tot aangifte is vervolgens krachtens art. 6 2/ verplicht ieder, die vijandelijke vermogen beheert, bezit, in bewaring heeft, controleert („beaufsichtigt”) of bewaakt. Onder deze ruime omschrijving valt ieder, die zoodanig vermogen krachtens welken titel ook onder zich heeft, die er, zonder het onder zich te hebben, toezicht op uitoefent, of die het beheert (ten aanzien van welken laatsten speciaal ook aan vorderingsrechten en andere rechten, die geen stoffelijk voorwerp hebben, gedacht kan worden).

30. Wat vorderingen betreft, toekomende aan zich niet in Nederland bevindende vijanden, verplicht art. 6 3/ ook hem, die de praestatie schuldig is, tot het doen van aangifte.

31. Van deelneming door vijanden tenslotte in rechtspersonen (privaatrechtelijke rechtspersonen, vereenigingen van personen, instellingen, stichtingen, verdere doelvermogens), die in Nederland hun zetel of een kantoor hebben, moet ook aangifte gedaan worden door de leiders of door wie anders tot vertegenwoordiging of beheer bevoegd mocht zijn (art. 6 4/). Is de onderneming, waarin wordt deelgenomen, geen rechtspersoon, dan is de leider

der onderneming reeds tot aangifte verplicht als beheerder van vijandelijke vermogen.

VI. Beschikkingsverbod.

32. Over het zich in Nederland bevindend vijandelijke vermogen mag niet beschikt worden (art. 8). Beschikken („verfugen”) over een recht is ieder geheel of gedeeltelijk vervreemden van een recht, het leveren, cedeeren of overdragen van het recht aan een ander, maar ook het vestigen van zakelijke rechten erop, met name ook het verleenen van hypotheek of in pand geven. Iedere beschikking is verboden, hetzij door den rechthebbende zelf, hetzij door een vertegenwoordiger hier te lande of door wie uit welken hoofde ook het beheer voor den rechthebbende voert. Dat beschikking niet alleen verboden, maar ook nietig is, volgt m. i. uit art. 10. (Zie onder 35).

33. Met beschikking door of namens den rechthebbende wordt gelijkgesteld de beschikking over het recht bij wege van executie door schuldeischers van den rechthebbende, in het bijzonder de voltrekking van een beslag of van een anderen voorloopigen gerechtelijken maatregel. Niet alleen de executoriale verkoop dus, maar ook een executoriaal of conservatoir beslag is verboden. Niet geheel duidelijk is of het verbod ook geldt de uitoefening van pand- of hypotheekrecht op een vijandelijke vermogensbestanddeel.

34. Als beschikking, zoo bepaalt art. 8 verder, geldt ook het aannemen van een verschuldigde praestatie. We zagen, dat tot zich in Nederland bevindend vijandelijke vermogen ook behooren vorderingen van vijanden op in Nederland gevestigde schuldenaren en dat het verboden is, betaling naar het buitenland te doen (zie sub 25). De thans genoemde bepaling heeft, neem ik aan, betrekking op betalingen in het binnenland. Het aannemen van zoodanige betalingen, hetzij door den in Nederland verblijvenden vijand, hetzij door een vertegenwoordiger, b.v. den beheerder van een in Nederland gevestigd kantoor van den vijand, geldt, indien zulks juist is, als beschikking over de vordering en is als zoodanig verboden.

35. Art. 10 verbindt aan het beschikkingsverbod terugwerkende kracht tot 9 Mei 1940. Dat is te zeggen: het stelt beschikkingen, die voor het inwerkingtreden der Verordening hebben plaats gevonden, niet strafbaar, doch bepaalt, dat aan zoodanige beschikkingen geen rechten kunnen worden ontleend. De krachtens zulk een beschikking plaats gevonden hebbende overdracht of vestiging van eenig recht wordt mitsdien ongedaan gemaakt door deze bepaling. Uit haar blijkt wel duidelijk, dat beschikking over het onder het verbod vallend vijandelijke vermogen niet alleen verboden, maar ook nietig is.

36. Het beschikkingsverbod kan uit den aard der zaak noodlottige gevolgen hebben voor wien het treft. Men denke slechts aan hier verblijvende vijanden, die dientengevolge over hun vermogen zelfs niet tot het zich verschaffen van levensonderhoud zouden kunnen beschikken. De Verordening houdt intusschen met deze moeilijkheden ruimschoots rekening in art. 9. Het verleent den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken de bevoegdheid, uitzonderingen op het beschikkingsverbod, ook wa t de terugwerkende kracht betreft, toe te staan (zie onder 48). Het zondert bovendien zelf reeds van het verbod uit beschikkingen, die in Nederland binnen het kader van het loopende beheer van een bedrijf of een onroerend goed, of ter voering van een huishouding noodig zijn. Van de gevallen, waarin het laatste deel der uitzondering toepassing vindt, gaf ik zoreven reeds een voorbeeld. Het eerste deel is van ruimere strekking. Het kan toegepast worden, waar b.v. de huuropbrengst van onroerend goed door den vijandelijken eigenaar of zijn vertegenwoordiger moet worden aangewend voor het onderhoud van het goed en vooral ook bij de uitoefening hier te lande van een bedrijf door een vijand zelven of de liquidatie daarvan, bij het beheer van ondernemingen

met vijandelijke deelneming, bij het beheer of de afwikkeling van zaken van een Nederlandsch kantoor van een in het buitenland gevestigden vijand, in geval van mede-eigendom of van medegerechtigdheid van een vijand in een of Nederland opengevallend nalaten-schap, enz. Men zal overigens verstandig doen met in alle gevallen, waarin ook maar eenige twijfel kan bestaan, of de uitzondering wel toepasselijk is, den Commissaris-Generaal vooraf te verzoeken een uitzondering toe te staan. De in art. 9 gemaakte uitzondering voor door den Commissaris-Generaal aangestelde beheerders wordt hieronder behandeld (zie onder 43).

37. Met beschikking wordt, zagen we, hêt aannemen van een verschuldigde praestatie gelijkgesteld. Is op het verbod tot aannemen een uitzondering toegestaan, dan kan natuurlijk een vordering tot voldoening van zoodanige praestatie, waarvan het aannemen verboden is, in rechte niet worden toegevoegd en kunnen ook geen conservatoire maatregelen (beslag) worden genomen. Art. 11 bepaalt dit uitdrukkelijk. Het ontleent zijn belang vooral aan het voorschrift, dat de rechter de bepaling ambtshalve, dus ook als de schuldenaar zelf er geen beroep op heeft gedaan, moet toepassen (zie ook hierboven onder 26).

VII. Onderbewindstelling van vermogens. 4)

38. De ingrijpendste bepalingen der Verordening zijn die, welke den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken de bevoegdheid verleenen over in Nederland gevestigde ondernemingen en zich in Nederland bevindende vermogens beheerders aan te stellen. Ter onderscheiding van door belanghebbenden zelf met beheer belaste personen zal ik deze beheerders verder als bewindvoerders aanduiden en hun beheer als bewind.

Hun zetel dan wel gesteld worden de in Nederland haar zetel of kantoor hebbende „privaatrechtelijke rechtspersonen, verenigingen, instellingen, stichtingen en andere doelvermogens en firma's, die door één persoon worden gedreven (ondernemingen)” (art. 13). Onder deze, niet nauwkeurig aan het Nederlandsche juridische spraakgebruik aansluitende, omschrijving vallen wel alle ondernemingen, onder welken rechtsvorm zij ook gedreven worden. Als onderneming moet, dunkt mij, ieder bedrijf in den zin van ons Wetboek van Koophandel worden beschouwd. Op het uitvoeren van een beheer reeds daarom niet, omdat het uitvoeren van een beroep bezwaarlijk onder leiding van een bewindvoerder kan geschieden, daar het te zeer met den persoon van hem, die het beroep uitoefent, verbonden is.

Behalve ondernemingen kunnen overigens ook onroerende goederen en andere vermogens of gedeelten van vermogens („Vermögenswerte”, de Nederlandsche tekst spreekt van kapitaalwaarden) onder bewind gesteld worden. Op deze vinden n.l. ingevolge art. 19 de bepalingen omtrent het bewind over vermogens overeenkomstig haar strekking („sinnemäss”) toepassing.

39. Doel van het bewind moet zijn de zekerstelling en instandhouding van het vermogen. Onderbewindstelling kan geschieden in drie gevallen (art. 13 1ste lid) t.w.:

1°. Indien de onderneming onmiddellijk of middellijk

4) Er bestaat in Duitschland een soortgelijke verordening dd. 15 Januari '40, waarvan de bepalingen in hoofdzaak overeenkomen met de hier besproken Nederlandsche. Uiteraard wordt in deze Deutsche verordening Nederland niet als vijandelijk gebied behandeld. Wel worden echter krachtens besluit van 30 Mei '40 ondernemingen in Duitschland gevestigd, en die onder Nederlandschen, Belgischen, Luxemburgschen en/of Noorschen invloed staan, voor de toepassing van de bepalingen over de onderbewindstelling (Hfdst. V der Deutsche verordening) met vijandelijk vermogen gelijkgesteld. De desbetreffende bepalingen komen met de in den tekst besprokene nagenoeg overeen.

onder overwegend vijandelijken invloed staat. Wanneer hiervan sprake is, zal van geval tot geval beoordeeld moeten worden. Algemeene regels zijn hiervoor moeilijk te geven. Als de onderneming gedreven wordt door natuurlijke personen, onder vijanding of door rechtspersonen, waarvan hetzij het bestuur geheel of in meerderheid uit vijanden bestaat, hetzij de het meeste gezag of de grootste macht hebbende bestuursleden vijanden zijn, hetzij de aandeelhouders of de leden in meerderheid vijanden zijn, kan van overwegend vijandelijken invloed gesproken worden. Middellijke vijandelijke invloed is aanwezig, als zij, die in naam de macht over de onderneming hebben, in werkelijkheid, krachtens welke verhouding dan ook, voor of onder invloed van vijanden handelen. Ingevolge art. 20 kunnen de bepalingen, geldend voor onder overwegend vijandelijken invloed staande ondernemingen, ook worden toegepast op in Nederland haar zetel of kantoor hebbende ondernemingen, die onmiddellijk of middellijk onder overwegend Noorschen, Belgischen of Luxemburgschen invloed staan. 5)

40. 2°. Indien de onderneming geen leiding heeft, die in staat is haar rechtsgeldig te vertegenwoordigen. Vooral thans kan zulk een geval zich gereedelijk voordoen, b.v. als de bestuurders der onderneming uit Nederland zijn uitgeweken of door andere met den oorlog verband houdende oorzaken ontbreken of afwezig zijn. Eenige vijandelijke invloed of welk verband ook tusschen de onderneming en den vijand is in dit geval niet vereischt.

41. 3°. Indien aan te nemen is, dat de aanwezige leiding geen voldoende garantie biedt, dat de onderneming rek bezet met de door den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied den Rijkscommissaris „Wahner der Reichsinteressen”, beschermer dus van de belangen, van het Duitsche Rijk, in Nederland. Men zal goed doen zich in de practijk de zeer ruime formulering van deze bepaling steeds voor oogen te houden. Niet enkel bij een positieve inbreuk, een handelen in strijd met de belangen van het Duitsche Rijk, doch reeds bij een negatieve inbreuk, een niet-rekening-houden met deze belangen, kan onderbewindstelling geschieden. En verder behoeft de inbreuk niet reeds te hebben plaats gevonden, vereischt is slechts, dat de leiding geen voldoende waarborg biedt, dat zij achterwege zal blijven.

42. Of de voorwaarden voor onderbewindstelling aanwezig zijn, beslist in gevallen van twijfel de Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken, aan wien ook de benoeming van den bewindvoerder is opgedragen (art. 13 2e lid en 14), en die te allen tijde het beheer kan opheffen en de benoeming van een bewindvoerder kan herroepen (art. 18).

43. De gevolgen van een onderbewindstelling zijn zeer ingrijpend. Men zie slechts naar de rechtspositie van den bewindvoerder: hij is bevoegd tot alle handelingen, die de bedrijfsvoering met zich brengt, zoowel rechts- als andere handelingen, hetzij gerechtelijke, hetzij buitengerechtelijke. Zijn handelingen binden dus de onderneming, doen voor haar en niet voor hem zelve rechten en verplichtingen ontstaan of te niet gaan; alles tenzij bij zijn aanstelling bevoegdheid is beperkt (art. 15 1ste lid). Het Beschikkingsverbod kan uit den aard der zaak niet op hem toepasselijk zijn; art. 9 1ste lid sub 2/ maakt te zijnen aanzien dan ook een uitzondering. Hij heeft bij de uitoefening van het bewind de zorgvuldigheid van een gewonen beheerder in acht te nemen en staat onder toezicht van den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken (art. 16).

5) Vergelijk hiermee het in noot 4 omtrent de in Duitschland geldende Verordening opgemerkte.

Bovendien worden de leiders zelf en andere organen van de onderneming geheel van het beheer uitgesloten: de hun toekomstige bevoegdheden tot vertegenwoordiging en beheer mogen niet worden uitgeoefend. Nieuwe personen met vertegenwoordigings- of beheersbevoegdheid kunnen tijdens den duur van het bewind niet benoemd worden (art. 15, 1ste lid).

44. Met het oog op de belangen van derden, die met de onderneming handelen, is bepaald, dat als de onderneming in het Handelsregister is ingeschreven, de benoeming van een bewindvoerder en de herroeping van de benoeming kosteloos moeten worden ingeschreven. Inschrijving van de benoeming moet ambtshalve geschieden (art. 15, 2e lid en 18).

45. De kosten van het bewind komen ten laste van de onderneming (art. 13, 3e lid). Tot deze kosten behoren de onkosten van den bewindvoerder en een redelijke vergoeding voor zijn bemoeiingen, waarvan het bedrag door den Commissaris-Generaal wordt vastgesteld (art. 17).

VIII. Geen geldend maken in Nederland van vijandelijke vorderingen op niet in Nederland wonende Duitschers.

46. Als vijfde groep van maatregelen eindelijk noemde ik die, welke beoogen, Duitschers tegen het geldend maken van vorderingen in Nederland te beschermen. Men vindt ze in art. 12, hetwelk vooreerst bepaalt, dat vijanden, die buiten Nederland hun zetel of woonplaats hebben, geen vorderingen geldend kunnen maken tegen Deutsche onderdanen, die hun woonplaats of verblijfplaats en tegen rechtspersonen, vereenigingen van personen, stichtingen en overige doelvermogens, die hun zetel of hun hoofdkantoor in het gebied van het Groot-Duitsche Rijk hebben. Reeds verkregen en in kracht van gewijsde gegane vonnissen of gerechtelijke schikkingen kunnen tegen den schuldenaar niet geëxecuteerd worden. Is een proces reeds aanhangig, doch nog niet door een in kracht van gewijsde gegaan vonnis beëindigd, dan komen de kosten van het proces ten laste van den eischer. Ter verzekering van de vordering bevolen gerechtelijke maatregelen (beslagen enz.) moeten op verzoek van den schuldenaar worden opgeheven. De voor opheffing van zoodanige maatregelen door of ten behoeve van den schuldenaar gestelde waarborgen kunnen worden teruggevorderd. Borgstellingen, waarmede, naar uit het zinsverband blijkt, alleen de tot opheffing van bedoelde maatregelen gegeven borgtochten bedoeld worden, zijn vervallen. Met vorderingen van buiten Nederland zetelende of wonende vijanden worden gelijk gesteld vorderingen, die door zoodanige personen zijn overgedragen aan in Nederland zetelende of wonende personen, teneinde het geldend maken der vorderingen mogelijk te maken. Vermoed wordt, dat de overdrachten met dit doel zijn geschied, voorzoover zij na 2 September 1939 hebben plaats gevonden. Een dergelijke overdracht zal trouwens vaak juist met dit doel hebben plaats gevonden, omdat in het algemeen reeds, naar onze eigen wetgeving, vorderingen tusschen niet in Nederland wonende buitenlanders niet voor den Nederlandschen rechter gebracht kunnen worden. Toen na 2 September 1939 in Duitschland zelf vorderingen van vijanden op Duitschers niet meer geldend gemaakt konden worden, is wel geprobeerd, deze in Nederland te verhalen in die gevallen, waarin de Deutsche onderdaan bezittingen, met name vorderingen, in Nederland had. Vereischt was daartoe in de meeste gevallen, dat althans de schuldeischer in Nederland woonde; vandaar de overdrachten, waartegen de onderhavige bepaling zich thans keert.

IX. Uitvoerings- en strafbepalingen.

47. Hier volgt tenslotte nog een overzicht van de uitvoerings- en strafbepalingen der Verordening. Art. 25 belast met de voor uitvoering noodige maatregelen den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische

Zaken en draagt dezen op, de voor de uitvoering of aanvulling vereischte voorschriften uit te vaardigen. Hij kan de hem toekomstige bevoegdheden overdragen. Hij kan voorts in gevallen van twijfel, die zich bij de toepassing van de voorschriften der Verordening voordoen, bindende beslissingen nemen.

48. We zagen, dat de Commissaris-Generaal uitzonderingen op eenige bepalingen kan toestaan, t.w.:

1°. op de bepaling omtrent wie als vijand in den zin der Verordening moet worden beschouwd (art. 2, 2e lid, zie onder 10),

2°. op het verbod tot het doen van betalingen buiten Nederland aan vijanden (art. 4, 2e lid, zie onder 26),

3°. op het verbod van beschikking over zich in Nederland bevindend vermogen (art. 9, 2e lid, zie onder 36).

Ingevolge art. 24 kan voor de procedure betreffende het toestaan van een uitzondering een recht van f 5.— tot f 1000.— worden geheven en kan de behandeling van een desbetreffend verzoek van het geheel of gedeeltelijk vooruitbetalen van het recht afhankelijk worden gesteld.

49. De naleving van de artt. 4—8 der Verordening, betalingsverbod, verplichting tot aangifte (met inbegrip van de verplichting tot het verstrekken van inlichtingen en het overleggen van boeken en bescheiden) en beschikkingsverbod en van de bepalingen ter uitvoering of aanvulling der Verordening, uitgevaardigd door den Commissaris-Generaal of degenen, aan wie hij zijn bevoegdheid heeft overgedragen, worden door strafbepalingen gehandhaafd. Men vindt ze in art. 21. Gestraft wordt vooreerst hij, die opzettelijk in strijd handelt met een der genoemde voorschriften; opzettelijk, d.w.z. dat hij weet, dat zijn handelen of nalaten in strijd is met die voorschriften. Gestraft wordt hetzij met gevangenisstraf van ten hoogste 5 jaren en geldboete van ten hoogste f 100.000.—, hetzij met een van deze beide straffen, alles voorzoover de handeling niet volgens een ander voorschrift met een zwaardere straf is bedreigd. Gestraft wordt verder hij, aan wiens schuld te wijten is, dat een der genoemde bepalingen wordt overtreden. Schuld heeft hij, wiens handelen of nalaten, naar hij behoorde te weten, in strijd met die bepalingen is. Gestraft wordt hetzij met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar, hetzij met geldboete van ten hoogste f 10.000.—. De volgens art. 21 strafbare handelingen worden als misdrijven beschouwd. Dit laatste is vooral van belang met betrekking tot de bevoegdheid van den rechter: misdrijven worden n.l. in eerste instantie door de Rechtbank (en niet door den Kantonrechter) berecht.

50. Niet-nakoming van de verplichting tot aangifte en overtreding van het beschikkingsverbod (niet dus overtreding van het betalingsverbod⁶⁾) zijn zgn. klacht-delicten, d.w.z. zij kunnen door den Officier van Justitie niet op eigen initiatief, doch slechts op verzoek vervolgd worden. En wel op verzoek van den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken, die eveneens tot intrekking van het verzoek bevoegd is. Aldus bepaalt art. 23.

51. Een bijzondere sanctie stelt art. 22 op niet-nakoming van het betalingsverbod. Behalve de straf kan ook verbeurdverklaring worden uitgesproken van de waarden, waarop de strafbare handeling betrekking heeft, dat zijn dus de waarden, waarmede de verboden betaling geschiedde. Verbeurdverklaring geschiedt, nu de Verordening niet anders bepaalt, ten behoeve van den Nederlandschen Staat⁶⁾. Wanneer een bepaalde persoon niet vervolgd of veroordeeld kan worden (o.a. wegens het ontbreken van schuld), dan kan toch de verbeurdverklaring afzonderlijk worden bevolen. De Verordening geeft echter niet aan, langs welken weg verbeurdverklaring is te verkrijgen, indien geen strafvervolgning plaats vindt.

Mr. PH. A. N. HOUWING.

⁶⁾ Vermoedelijk omdat hierbij ook een specifiek Nederlandsch belang betrokken is; men denke slechts aan de Nederlandsche Deviezen-Verordening.

DE BIJZONDERE SPAARBANKEN IN DE BRANDING.

Het zal wel niemand verwonderen, dat ook de bijzondere spaarbanken het betrekken van Nederland in den oorlog terdege aan den lijve hebben gevoeld.

Voor het internationale Spaarbankcongres, dat in 1935 op instigatie van het Institut International de l'Épargne te Parijs werd gehouden, zijn door een aantal rapporteurs landelijke rapporten uitgebracht over het onderwerp: „Sparbanken en crises”. Aan Dr. Gugelmeier, plaatsvervangend voorzitter van de „Deutscher Sparkassen- und Giroverband”, was de taak voorbehouden deze verschillende rapporten te verwerken tot een algemeen rapport. Een van de conclusies, waartoe hij kwam, luidde: „L'enseignement le plus important que l'on peut tirer d'une étude détaillée du thème est que les Caisses d'Épargne sont beaucoup moins atteintes par les crises économiques que par les crises de caractère politique.”

Ook in ons land was deze ervaring meer dan eens opgedaan. Maar ook afgezien daarvan spreekt het wel vanzelf, dat de spaarbanken, die voor de ontplooiing van haar werk voor alles een rustige sfeer behoeven, in ernstige mate de gevolgen van de in den aanhef bedoelde gebeurtenis zouden ondervinden.

Opzeggingstermijnen.

Het is natuurlijk uitgesloten, dat een spaarbank al haar inleggers aanstonds de totale aan hen verschuldigde bedragen zou kunnen uitbetalen. Voor een aanzienlijk deel zijn de spaargelden op langere termijn belegd en hiertegen bestaat ook niet het minste bezwaar, omdat een spaarbank mag rekenen op een opeenvolging van spaarders. Zij dient natuurlijk de noodige liquiditeit te handhaven met het oog op onvoorziene omstandigheden, maar nimmer kan, wanneer men de economische functie, waarvoor zij werden bedoeld, in het oog houdt, een onmiddellijke terugbetaling van het totale spaartegoed van haar worden geëischt.

Alle spaarbanken kennen daarom, ook onder normale omstandigheden, zekere opzeggingstermijnen, met inachtneming waarvan gelden kunnen worden teruggevraagd. Bij de stedelijke spaarbanken zijn die opzeggingsregelingen over het algemeen heel gemakkelijk en worden zij ook met de noodige soepelheid toegepast; bij de plattelands-spaarbanken zijn de bedragen, die men direct kan opvragen, meer beperkt.

Maar bovendien komt in vrijwel alle spaarbankreglementen de bepaling voor, dat het bestuur bevoegd is om in buitengewone omstandigheden — te zijner beoordeeling — andere opzeggingstermijnen af te kondigen, welke in dat geval onmiddellijk van kracht worden.

Toen de Nederlandsche Spaarbankbond dan ook medio April aan de aangesloten spaarbanken een uitvoerig advies deed uitgaan omtrent de maatregelen, welke waren te nemen in geval van een mogelijken inval van vreemde troepen, beval hij aan om na een eventuele heropening der spaarbanken, zoodra ter plaatse een geordende toestand zou zijn teruggekeerd, niet meer dan f 25.— per week op één boekje uit te betalen.

Het lage bedrag hield onder meer verband met de moeilijkheid voor vele spaarbanken om van buiten de vestigingsplaats voor aanvulling der kasmiddelen te zorgen.

Bankenmoratorium.

Het zal, na lezing van het voorafgaande, duidelijk zijn, dat het op 10 Mei 1940 afgekondigde Bankenmoratorium voor de spaarbanken geenszins noodzakelijk was. Men zou het alleen zoo kunnen zien, dat het de door de spaarbankbestuurders gevolgde politiek sanctioneerde.

Gedurende de oorlogsdagen is een aantal Bondsspaarbanken gesloten geweest, maar andere hebben, zelfs in zeer bedreigde gebieden, haar werkzaamheden zooveel mogelijk voortgezet. In het Oosten des lands is het voor-

gekomen, dat de bezettende Overheid opdracht gaf de spaarbanken te heropenen.

De bedragen, die dadelijk werden terugbetaald, zijn gaandeweg zooveel mogelijk verruimd, waarbij uiteraard rekening moest worden gehouden met de liquide middelen, waarover de spaarbank beschikte of waarover zij de beschikking zou kunnen verkrijgen.

De naderhand afgekondigde bepaling, dat over na 10 Mei in contanten gestorte bedragen vrijelijk kon worden beschikt, had voor de spaarbanken weinig beteekenis, omdat ook op deze bedragen de opzeggingstermijnen van de spaarbanken van toepassing waren. In alle gevallen heeft men echter groote billijkheid betracht en voorzoover kon worden aangetoond, dat er dringende noodzaak bestond om over de opgevraagde gelden direct te kunnen beschikken, heeft men daaraan indien eenigszins mogelijk voldaan.

Ook na de opheffing van het Bankenmoratorium op 11 Juni j.l. bleven de verscherpte opzeggingstermijnen veelal gehandhaafd — zij het ook, dat er hier en daar eenige verruiming plaats vond — omdat zij uit het karakter der spaarbanken min of meer voortvloeiden.

In een communiqué, dat naar aanleiding van de opheffing van het Bankenmoratorium in de dagbladen werd gepubliceerd, vestigde het Departement van Financiën er uitdrukkelijk de aandacht op, dat deze maatregel niets afdeed aan de bevoegdheid der spaarbanken om de uitbetalingen slechts te doen plaats hebben met inachtneming van de, al of niet verscherpte, reglementaire opzeggingstermijnen. Dit alles neemt evenwel niet weg, dat de spaarbanken, voorzoover zulks al niet is gebeurd, er naar streven zoo spoedig mogelijk terug te keeren tot de soepeler opzeggingsregelingen van vóór 10 Mei.

Omvang der terugbetalingen.

Hieronder volgen eenige gegevens betreffende de terugbetalingen, verricht door de spaarbanken-leden van den Nederlandschen Spaarbankbond, vanaf het moment, dat ons land in den oorlog werd betrokken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tusschen de 62 spaarbanken, welke dagelijks voor het publiek toegankelijk zijn, onverschillig of dit gedurende den geheelen dag dan wel enkele uren per dag is en de overige spaarbanken-Bondsleden, 118 in totaal, welke minder frequent zijn opgesteld.

De terugbetaalde bedragen zijn bovendien voor elk tijdvak uitgedrukt in procenten van het totale inleggerskapitaal van de betreffende groep op 31 December j.l. Terugbetalingen Spaarbanken (Bondsleden) in de periode 10 Mei—29 Juni 1940.

TIJDVAK	Sparbanken dagelijks open		Overige spaarbanken	
	× f 1000	In % van het totale inleggerskapitaal	× f 1000	In % van het totale inleggerskapitaal
10 Mei-26 Mei	f 6149	1.66	f 378	0.52
27 Mei- 1 Juni	f 4605	1.24	f 213	0.29
3 „ - 8 „	f 4395	1.19	f 226	0.31
10 „ -15 „	f 4159	1.12	f 208	0.29
17 „ -22 „	f 4297	1.16	f 202	0.28
24 „ -29 „	f 4754	1.29	f 203	0.28

Wanneer men in aanmerking neemt, dat het eerste tijdvak 17 dagen beslaat, waarvan 13 werkdagen, dan lijkt het in die periode uitbetaalde bedrag in vergelijking tot de volgende perioden van elk een week niet zoo hoog. Men dient hierbij evenwel rekening te houden met het feit, dat vele spaarbanken in die periode gedurende verscheidene dagen gesloten zijn geweest, zoodat de gelegenheid tot het doen van terugbetalingen in dat tijdvak in feite niet zooveel grooter is geweest dan in de volgende weken. Ook dient bedacht te worden, dat gedurende de

eerste 2 weken na 10 Mei per boekje niet veel meer dan f 25.— zal zijn uitbetaald.

In verhouding tot het inleggerskapitaal zijn de terugbetalingen bij de dagelijks opengestelde spaarbanken belangrijk hooger dan die bij de overigen.

Merkwaardig is het zeker, dat zich, voorzover ons bekend, bij geen enkele spaarbank een „run” in den eigenlijken zin van het woord heeft voorgedaan; nergens was er sprake van aanhoudend lange files van veront-ruste spaarders.

De groote terugbetalingen zijn o. i. dan ook niet zoozeer toe te schrijven aan wantrouwen in de spaarbanken, dan wel aan de al of niet gemotiveerde behoefte van velen aan contante middelen. Het staat vast, dat veel menschen gelden bij de spaarbanken komen opvragen, uitsluitend omdat men met het oog op eventualiteiten geld in huis wil hebben. Bovendien zijn er uiteraard ook talrijke personen, die hun spaargeld gebruiken om datgene te vervangen, dat verloren is gegaan, dan wel om met het oog op mogelijke schaarschte nog tijdig in te kopen.

Daarnaast maken deze tijden tal van maatregelen van overheidswege noodig, welke door het groote publiek vaak geheel verkeerd worden begrepen, waardoor de spaarbanken mede de rustige sfeer ontberen, welke voor de uitoefening van haar bedrijf zoozeer gewenscht is.

Stortingen.

De cijfers voor gestorte gelden volgen hieronder, wederom gesplitst naar de dagelijks opengestelde Bonds-spaarbanken en de overige instellingen. Evenals bij de terugbetalingen gaat het hier om de gelden, ingelegd sedert 10 Mei, welke bedragen eveneens zijn uitgedrukt in procenten van het totale inleggerskapitaal van de betreffende groep per ultimo 1939.

Stortingen-Spaarbanken (Bondsleden) in de periode 1 Mei—29 Juni 1940.

TIJDVAK	Sparbanken dagelijks open		Overige spaarbanken	
	× f 1000	In % van het totale inleggerskapitaal	× f 1000	In % van het totale inleggerskapitaal
10 Mei-26 Mei	f 2246	0.61	f 165	0.22
27 „ - 1 Juni	f 1457	0.39	f 92	0.13
3 „ - 8 „	f 1464	0.40	f 85	0.12
10 „ -15 „	f 1645	0.44	f 94	0.13
17 „ -22 „	f 1636	0.44	f 121	0.17
24 „ -29 „	f 2289	0.62	f 130	0.18

Uit de cijfers der gestorte gelden valt een geleidelijke stijging te constateeren. Dit springt nog te meer in het oog, wanneer men in aanmerking neemt, dat onder het bedrag ad f 2.246.000.—, ingelegd bij de dagelijks opengestelde spaarbanken in het tijdvak van 10—26 Mei, een bedrag schuilt van f 880.000.—, bestaande uit per kwartaal op de rekening van de betreffende inleggers bijgeschreven pensioenen. Deze worden, verzameld per giro, aan de spaarbanken overgemaakt en vallen niet met de overige inleggingen op één lijn te stellen, zoodat zij dus feitelijk uit dit overzicht dienen te worden geëlimineerd.

Gaat men aldus te werk, dan wordt het bedrag der stortingen voor de periode 10—26 Mei f 1.366.000.— of wel 0.36 pCt. van het totale inleggerskapitaal.

Vergelijking met vroegere crises.

Voor een betere beoordeeling van de groote terugbetalingen door de spaarbanken in den laatsten tijd is het oninteressant een blik in het verleden te slaan. Weliswaar blijven de schokken, welke de spaarbanken destijds hadden te doorstaan, in de schaduw van wat ons land thans heeft doorgemaakt, maar niettemin waren er toch onder de toenmalige omstandigheden gebeurtenissen, welke diepen indruk maakten op het spaarderspubliek.

Onwillekeurig gaan onze gedachten het eerst terug naar 1914 bij het uitbreken van den wereldoorlog en de daarmee gepaard gaande mobilisatie in Nederland.

Op de Algemeene Vergadering van den Nederlandschen Spaarbankbond, welke in 1920 werd gehouden, deed Mr. J. H. Lugt, destijds Directeur van de Spaarbank te Rotterdam, eenige belangwekkende mededeelingen over de gebeurtenissen in 1914. Hij constateerde, dat bij de Rotterdamsche Spaarbank het aantal terugbetalingen gedurende de 6 maanden, welke aan den oorlog waren voorafgegaan, gemiddeld per dag had bedragen 314. Dit cijfer steeg op 29 Juli plotseling tot 496 en bereikte in de daarop volgende dagen zelfs 1461, doch ging na 2 September de 500 niet meer te boven. Toch bleven de terugbetalingen nog geruimen tijd de inleggingen te boven gaan en eerst na 1 Mei 1915 vertoonde het inleggerskapitaal voor het eerst weer een stijgende lijn. Op dien datum was het inleggerskapitaal, vergeleken met den stand van een jaar tevoren, met $\pm 30\%$ verminderd.

Mr. Lugt becijferde dat op 1 Mei de totale teruggang voor de bijzondere spaarbanken, vergeleken met eind 1913, kon worden becijferd op f 19 tot f 20 miljoen, of wel ± 16 pCt.

Interessante gegevens publiceerde ook de heer H. W. Bosch, Directeur van de Nutsspaarbank te 's-Gravenhage, in zijn rapport over het onderwerp „Sparbanken en crises”, dat hij in 1935 uitbracht voor het spaarbankcongres in Parijs.

Voor een aantal van de grootere, dagelijks opengestelde, spaarbanken berekende hij, hoeveel het overschot der terugbetalingen gedurende het 2e halfjaar 1914 bedroeg, uitgedrukt in procenten van het inleggerskapitaal op 30 Juni 1914, en hij kwam daarbij tot het resultaat, dat dit percentage bedroeg voor de Spaarbank voor de Stad Amsterdam 34 pCt., voor de Spaarbank te Rotterdam 27 pCt. en voor de Nutsspaarbank te 's-Gravenhage 19 pCt. Belangrijk lager was dit percentage voor steden als Arnhem en Groningen, waar het niet meer bedroeg dan 3 en 4 pCt; het gemiddelde voor de 29 onderzochte spaarbanken kwam uit op 17 pCt.

Wanneer wij thans nog even het oog richten op meer dichtbij gelegen gebeurtenissen, dan zien wij bijv. dat in September 1938, bij de crisis wegens Tsjecho-Slowakije en de daarmee gepaard gaande vóórmobilisatie hier te lande, in één maand f 13.5 miljoen meer werd terugbetaald dan ingelegd. Voor de maand April 1939, waarin Italië Albanië onderwierp, beliep dit bedrag niet minder dan bijna f 15 miljoen.

In Augustus van hetzelfde jaar, toen ons land opnieuw mobiliseerde, werd bijna f 8 miljoen meer terugbetaald dan ingelegd, welk bedrag in September steeg tot f 16.5 miljoen, om gedurende de rest van het jaar zich te blijven bewegen om de 5—6 miljoen gulden. Februari 1940 vertoonde voor het eerst weer een overschot van inleggingen.

In het licht van deze historische gegevens gezien, is het saldo der terugbetalingen over de maand Mei van bijna f 10 miljoen, terwijl voor Juni dit bedrag kan worden becijferd op f 11.5 miljoen, niet verontrustend.

Financiering der terugbetalingen.

De vraag rijst, op welke wijze de spaarbanken deze terugbetalingsoverschotten kunnen financieren.

Voorop dient te worden gesteld, dat de spaarbanken in de laatste jaren, ook al op aandringen van den Nederlandsche Spaarbankbond, haar liquiditeit zooveel mogelijk hebben vergroot. 1)

Zoo verrees bij het uitbreken van den oorlog de grootste spaarbanken, die toch het meerendeel der terugbetalingen voor haar rekening hebben te nemen, over ruime kasmiddelen en daarnaast over aanzienlijke be-

1) Zie mede: „De spaarbanken en de rentedaling” van schrijver dezes in E.-S. B. van 27 April 1938.

dragen aan kortlopend schatkistpapier. Daartegenover zijn de kleinere spaarbanken meer aangewezen op beleening van haar effectenbezit bij De Nederlandsche Bank. Aangezien deze effectenportefeuilles vrijwel uitsluitend bestaan uit Nederlandsche en Nederlandsch-Indische staatsobligatiën, provinciale en gemeentelijke obligatiën en pandbrieven 2), leent zich dit bezit bij uitstek ertoe om daarop met inachtneming van een geringe overwaarde gelden op te nemen.

J. R. A. BUNING.

AANTEEKENINGEN

BEHANDELING VAN VIJANDELIJK VERMOGEN. 1)

De Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied heeft de volgende Verordening d.d. 24 Juni afgekondigd (Verordeningenblad voor het bezette Nederlandsche gebied, Stuk 7 d.d. 27 Juni) betreffende de behandeling van vijandelijk vermogen.

§ 1. Algemeene bepalingen.

Artikel 1. *Vijandelijke staten.*

Als vijandelijke staten moeten worden beschouwd:

1. Het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland met de overzeesche bezittingen, koloniën, protectoraten en mandaatsgebieden, evenals de dominions Canada, Australische Bond, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrikaansche Unie met hun mandaatsgebieden;
2. Frankrijk met inbegrip van zijn bezittingen, koloniën, protectoraten en mandaatsgebieden;
3. Egypte;
4. Soedan;
5. Irak;
6. Monaco.

Artikel 2. *Vijanden.*

(1) Als vijanden moeten worden beschouwd:

1. de vijandelijke staten, hun gebiedsonderdeelen en overige publiekrechtelijke instellingen;
2. natuurlijke personen, die onderdaan zijn van een vijandigen staat of die in het gebied van een vijandigen staat hun woonplaats of verblijf hebben;
3. privaatrechtelijke rechtspersonen, evenals vereenigingen van personen, instellingen, stichtingen en verdere doelvermogens, voorzover hetzij zij hun zetel of hun hoofdkantoor in het gebied van een vijandigen staat hebben, hetzij hun oorspronkelijke rechtspersoonlijkheid op het recht van een vijandigen staat berust;
4. andere dan de onder nummers 2 en 3 genoemde personen met betrekking tot kantoren, die zij in het gebied van een vijandigen staat hebben.

(2) De Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken kan uitzonderingen op de voorschriften van lid 1, nrs. 2 tot 4, toestaan.

Artikel 3. *Vijandelijk vermogen.*

Als vijandelijk vermogen in het bezette Nederlandsche gebied moeten de volgende vermogensbestanddeelen worden beschouwd, wanneer zij rechtens of economisch aan vijanden toebehooren:

1. Onroerende goederen, onroerende rechten en roerende zaken, die zich in het bezette Nederlandsche gebied bevinden;
2. waardepapieren, aandeelen en winstbewijzen van elke soort, die zich in het bezette Nederlandsche gebied bevinden; obligaties van het Duitsche Rijk, van het Koninkrijk der Nederlanden, evenals van andere schuldenaren, die hun domicilie of hoofdkantoor in het bezette Nederlandsche gebied hebben, ook al bevinden de documenten zich niet in het bezette Nederlandsche gebied;
3. betalingsmiddelen, die zich in het bezette Nederlandsche gebied bevinden;
4. deelnemingen in ondernemingen, die, of in het

1) Tekst ontleend aan bijlage van „Economische Voorlichting” 5/7/40; De verbeteringen, in den tekst opgenomen in Verordeningenblad stuk 9, zijn hierin verwerkt.

2) Zie terzake ook: „Verschuivingen in de beleggingen der particuliere spaarbanken”; E.-S. B. van April 1939.

bezette Nederlandsche gebied hun zetel of hoofdkantoor hebben, of waarvan de oorspronkelijke rechtspersoonlijkheid op Nederlandsch recht berust, onverschillig of zij in waardepapieren belichaamd zijn of niet; voorts opties op zulke deelnemingen;

5. vorderingen op schuldenaren, die hun domicilie of duurzaam verblijf in het bezette Nederlandsche gebied hebben en vorderingen, die in het bedrijf van een zich in het Nederlandsche gebied bevindend kantoor van den schuldenaar ontstaan zijn;

6. rechten en aanspraken, die in een Nederlandsch openbaar boek of register zijn ingeschreven;

7. in het bezette Nederlandsche gebied afgegeven bedrijfsvergunningen;

8. industrieele patenten en auteursrechten, die in het bezette Nederlandsche gebied beschermd zijn;

9. het overige vermogen, strekkende ten behoeve van het bedrijf van een zich in het bezette Nederlandsche gebied bevindend kantoor of van een in het bezette Nederlandsche gebied uitgeoefende beroepswerkzaamheid, voorzover het niet valt onder I, nrs. 1 tot en met 8.

II. 1. Rechten op de onder I genoemde vermogensbestanddeelen;

2. rechten uit overeenkomsten over de onder I genoemde vermogensbestanddeelen.

§ 2. Betalingsverbod.

Artikel 4.

(1) Het is verboden, direct of indirect betalingen aan vijanden, buiten het bezette Nederlandsche gebied, in contanten, in wissels of chèques, door giro of op andere wijze te verrichten.

(2) De Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken kan uitzonderingen op het betalingsverbod van lid 1 toestaan.

(3) Het voorschrift van artikel 11 vindt overeenkomstige toepassing.

§ 3. Aangifte van vijandelijk vermogen.

Artikel 5. *Onderwerp der aangifte.*

Het zich in het bezette Nederlandsche gebied bevindende vijandelijk vermogen (artikel 3) moet worden aangegeven.

Artikel 6. *Aangifteplicht.*

Tot aangifte zijn verplicht:

1. vijandelijke onderdanen — met uitzondering van krijgsgevangenen —, die zich in het bezette Nederlandsche gebied ophouden;
2. degene, die in het bezette Nederlandsche gebied vijandelijk vermogen beheert of bezit, in bewaring heeft, controleert of bewaakt;
3. degene, die aan een zich niet in het bezette Nederlandsche gebied bevindenden vijand een prestatie schuldig is;
4. de leiders of de overigens tot vertegenwoordiging of beheer bevoegde personen van die privaatrechtelijke rechtspersonen, vereenigingen van personen, instellingen, stichtingen en verdere doelvermogens, waarin vijanden deelnemen en die hun zetel of een kantoor in het bezette Nederlandsche gebied hebben.

Artikel 7. *Wijze van aangifte.*

(1) De aangiften moeten binnen een week bij de Deutsche Revisions- und Treuhand A.G., kantoor 's-Gravenhage, Alexanderstraat 22, onder juiste opgave van het vijandelijk vermogen geschieden.

(2) Aan de in lid 1 genoemde instantie moeten op verzoek over alle zakelijke genoegenheden inlichtingen worden verstrekt; evenzo moeten haar de boeken en bescheiden ter inzage worden voorgelegd.

§ 4. Beschikkingsoepkeringen.

Artikel 8. *Algemeen Beschikkingsoepkerod.*

(1) Over het zich in het bezette Nederlandsche gebied bevindende vijandelijk vermogen mag niet worden beschikt. Met een beschikking ingevolge het burgerlijk recht staat gelijk een beschikking door middel van executie, in het bijzonder het leggen van een beslag of van een anderen voorloopigen gerechtelijken maatregel.

(2) Als beschikking geldt ook het aannemen van een verschuldigde prestatie.

Artikel 9. *Uitzonderingen.*

(1) Het beschikkingsverbod van artikel 8 geldt niet voor de beschikkingen, die in het bezette Nederlandsche gebied

1. binnen het kader van het bestuur van een bedrijf of onroerend goed of ter voortzetting van een huishouding noodig zijn;

2. door een volgens de artikelen 13, 19 of 20 benoemen beheerder worden getroffen.

(2) De Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken kan verdere uitzonderingen op het beschikkingsverbod van artikel 8 toestaan.

Artikel 10. *Terugwerkende kracht.*

Uit beschikkingen over het volgens artikel 5 aan den aanmeldingsplicht onderhevige vermogen, welke in den tijd van 9 Mei 1940 tot aan den dag van inwerkingtreding dezer verordening hebben plaats gevonden, kunnen geen rechten geldend worden gemaakt; § 9 geldt dienovereenkomstig.

Artikel 11. *Rechtsvordering.*

(1) Wordt de aanspraak op een prestatie, waarvan de aanneming in strijd is met het verbod van artikel 8, door middel van een dagvaarding geldend gemaakt, dan mag een veroordeeling tot het verrichten van de prestatie alleen uitgesproken worden, wanneer van te voren een uitzondering op het verbod is toegestaan. Dit geldt dienovereenkomstig voor gerechtelijke zekerheidsmaatregelen (beschikking, enz.).

(2) Dit voorschrift moet ambtshalve worden toegepast.

Artikel 12. *Overig vijandelijk vermogen.*

(1) In het bezette Nederlandsche gebied kunnen vijanden, die buiten het bezette Nederlandsche gebied hun domicilie of woonplaats hebben, geen vorderingen geldend maken tegen

1. Duitse onderdanen, die hun woonplaats of gewone verblijfplaats in het gebied van het Grootduitsche Rijk hebben;

2. rechtspersonen, evenals vereenigingen van personen, stichtingen en overige doelvermogens, die hun zetel of hun hoofdkantoor in het gebied van het Grootduitsche Rijk hebben.

(2) Het voorschrift van lid 1 geldt overeenkomstig voor vorderingen, die aan een in het bezette gebied zettende natuurlijke of rechtspersoon overgedragen zijn om het geldend maken der vorderingen mogelijk te maken. Vermoed wordt, dat de overdrachten, voorzover deze na 2 September 1939 hebben plaats gevonden, met dit doel zijn geschied.

(3) Is over een van de in lid 1 of 2 genoemde vorderingen een in kracht van gewijsde gegaan vonnis of gerechtelijke schikking uitgesproken of getroffen, dan kan uit kracht van het vonnis of de schikking geen executie tegen den schuldenaar plaats vinden.

(4) De ter verzekering der in lid 1 en 2 bedoelde vorderingen bevolen gerechtelijke maatregelen (beschikking enz.) moeten op verzoek van den schuldenaar worden opgeheven. De waarborgen, die door den schuldenaar of ten behoeve van dezen zijn gesteld voor de opheffing van de in het eerste lid genoemde gerechtelijke maatregelen, kunnen worden teruggevorderd; borgstellingen zijn vervallen.

(5) Is een proces bij het inwerkingtreden van deze verordening nog niet door een in kracht van gewijsde gegaan vonnis beëindigd, dan komen de kosten van het proces ten laste van den eischer.

§ 5. *Beheer van ondernemingen.*

Artikel 13. *Voorwaarden.*

(1) Over privaatrechtelijke rechtspersonen, vereenigingen, instellingen, stichtingen en andere doelvermogens en firma's, die door één persoon worden gedreven (ondernemingen), welke in de bezette Nederlandsche gebieden

hun zetel of een kantoor hebben, kunnen tot zekerstelling en instandhouding van het vermogen beheerders worden aangesteld, indien de onderneming direct of indirect onder overwegend vijandelijken invloed staat. Hetzelfde geldt, indien een onderneming geen leiding heeft, die in staat is dezelve rechtsgeldig te vertegenwoordigen of indien aan te nemen is, dat de aanwezige leiding geen voldoende garantie biedt, dat de onderneming rekening houdt met de door den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied te behartigen belangen.

(2) Of de voorwaarden, genoemd in lid 1, aanwezig zijn, beslist in gevallen van twijfel de Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken.

(3) De kosten van het beheer worden door de onderneming gedragen.

Artikel 14. *Procedure.*

De benoeming van den beheerder geschiedt door den Comm.-Generaal voor Financiën en Economische Zaken.

Artikel 15. *Positie van den beheerder.*

(1) Voorzover bij de aanstelling van den beheerder niet anders is bepaald, is de beheerder bevoegd tot alle gerechtelijke en niet gerechtelijke handelingen, alsmede alle rechtshandelingen, die de bedrijfsvoering met zich brengt. Tijdens den duur van het beheer kan een opzichter, bestuurder of andere beheerder niet worden benoemd. Bovendien mogen tijdens den duur van het beheer de bevoegdheden van de leiders van de overigens tot vertegenwoordiging en beheer bevoegde personen niet worden uitgeoefend. Hetzelfde geldt voor de bevoegdheden van alle organen.

(2) Is de onderneming in het handelsregister ingeschreven, dan moet de benoeming van den beheerder ambtshalve kosteloos worden ingeschreven.

Artikel 16. *Plicht tot zorgvuldigheid.*

(1) De beheerder heeft bij de uitoefening van zijn functie de zorgvuldigheid van den gewonen beheerder toe te passen.

(2) De beheerder staat onder toezicht van den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken.

Artikel 17. *Vergoeding.*

De beheerder heeft recht op teruggave van zijn betaalde onkosten en op een redelijke vergoeding voor zijn bemoeiing. Het bedrag wordt door den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken vastgesteld.

Artikel 18. *Opheffing van het beheer.*

De Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken kan te allen tijde het beheer opheffen en de benoeming van den beheerder herroepen. Is de onderneming in het handelsregister ingeschreven, dan moet de herroeping van de benoeming in het handelsregister kosteloos worden ingeschreven.

Artikel 19. *Onroerende goederen en overige kapitaalwaarden.*

Voor onroerende goederen en overige kapitaalwaarden gelden de voorschriften van deze afdeeling dienovereenkomstig.

Artikel 20. *Andere beschermende voorschriften.*

De voorschriften van deze afdeeling gelden dienovereenkomstig voor ondernemingen, die in het bezette Nederlandsche gebied haar zetel of een kantoor hebben en direct of indirect onder overwegend Noorschen, Belgischen of Luxemburgschen invloed staan. Hetzelfde geldt voor onroerende goederen en andere kapitaalwaarden.

§ 6. *Strafbepalingen.*

Artikel 21. *Straffen.*

(1) Met gevangenisstraf van ten hoogste 5 jaren en met een geldboete van ten hoogste f 100.000 of met een van deze beide straffen wordt gestraft diegene, die opzettelijk in strijd handelt met een voorschrift van de artikelen 4 t/m 8 of een op grond van artikel 25 uitgevaardigde bepaling, voorzover de handeling niet volgens een ander voorschrift met een zwaardere straf is bedreigd.

(2) Degene, aan wiens schuld te wijten is, dat een van de in lid 1 genoemde voorschriften wordt overtreden,

wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of met een geldboete van ten hoogste f 10.000.

(3) De in lid 1 en 2 genoemde strafbare handelingen worden als misdrijf beschouwd.

Artikel 22. *Verbeurdoverklaring.*

(1) Bij handelingen, in strijd met artikel 4, kan behalve de straf, ook de verbeurdoverklaring van de waarden, waarop de strafbare handeling betrekking heeft, worden uitgesproken.

(2) Wanneer geen bepaalde persoon vervolgd of veroordeeld kan worden, dan kan toch de verbeurdoverklaring afzonderlijk worden bevolen.

Artikel 23. *Verzoek.*

(1) De strafvervolgning bij handelingen in strijd met artikelen 5 t/m 8 of een op grond van artikel 25 uitgevaardigd voorschrijf vindt alleen plaats op verzoek van den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken. Het verzoek kan worden ingetrokken.

§ 7. Slotbepalingen.

Artikel 24. *Rechten.*

(1) Voor de procedure betreffende het toestaan v. uitzonderingen kan een recht van f 5—f 1000 worden geheven.

(2) De behandeling van een verzoek kan ervan afhankelijk worden gesteld, dat het recht geheel of gedeeltelijk wordt vooruitbetaald.

Artikel 25. *Verdere maatregelen.*

(1) De Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken neemt de voor de uitvoering dezer verordening noodige maatregelen en vaardigt de voor de uitvoering of aanvulling vereischte voorschriften uit. Hij kan de hem toekomende bevoegdheden overdragen.

(2) De Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken kan in gevallen van twijfel, die zich bij de toepassing van de voorschriften dezer verordening voordoen, bindende beslissingen nemen.

Artikel 26. *Inwerkingtreding.*

Deze verordening treedt in werking op den dag harer afkondiging.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 15 Juli 1940.

Activa.

Binnenl. Wissels, (Hfdbank. f 81.056.982	
Promessen, enz. (Bijbank. „ 688.700	
in disconto (Agentsch. „ 4.332.690	f 86.078.372
Papier op het Buitenland .. f 300.000	
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgelopen	—
	„ 300.000
Beleeningen incl. (Hfdbank. f 151.770.529 ¹⁾	
voorschotten in (Bijbank. „ 6.350.225	
rekening-courant (Agentsch. „ 67.413.393	
op onderpand	f 225.534.147
Op Effecten enz. f 223.980.194 ¹⁾	
Op Goederen en Ceelen. „ 1.553.953	„ 225.534.147 ¹⁾
Voorschotten aan het Rijk	„ 15.000.000
Munt en muntmateriaal:	
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.115.915.478
Zilveren munt, enz. „ 11.330.312	
	„ 1.127.245.790
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen ..	„ 4.946.029
Gebouwen en meubelen der Bank	„ 4.500.000
Diverse rekeningen	„ 15.388.284
	f 1.519.992.622

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000
Reservefondsen	„ 4.454.252
Bijzondere reserve	„ 13.494.514
Pensioenfondsen	„ 10.896.949
Bankbiljetten in omloop	„ 1.250.327.460
Bankassigtiën in omloop	„ 52.623
Rek.-Courant } Van het Rijk f —	
saldo's } Van anderen „ 204.345.586	
	„ 218.053.366
Diverse rekeningen	„ 2.713.459
	f 1.519.992.623
Beschikbaar metaalsaldo	„ 539.893.105
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	„ 70.000.000
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 57.977.150	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en ¹⁾ muntmateriaal.	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-hings-perc.
15 Juli '40	1.115.915	1.250.327	218.106	539.893	79
8 Juli '40	1.126.858	1.246.013	204.346	546.693	± 78
1 „ '40	1.115.545	1.249.090	215.845	540.532	72
6 Mei '40	1.160.287	1.158.613	255.183	607.242	83

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
15 Juli '40	86.078	70.000	225.534	300	153.88
8 Juli '40	76.064	60.000	222.551	300	15.163
1 „ '40	72.621	57.000	234.074	300	16.570
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

¹⁾ Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	6 Juli 1940	29 Juni 1940
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	—	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	f 120.895,15	f 340.726,44
Voorschotten op ultimo Mei 1940 aan de gemeenten verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾ Idem aan Suriname ¹⁾	„ 63.904.657,42	„ 61.630.356,88
Kasvord. weg. creditverst. a/h. buitenl.	„ 9.569.764,17	„ 9.553.499,73
Daggeldleeningen tegen onderpand	„ 82.103.725,37	„ 80.976.195,16
Saldo der postrek. v. Rijks-comptabelen	—	—
Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfondsen ¹⁾	„ 63.467.125,55	„ 48.539.872,39
Vord. op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	—	—
	„ 60.315.584,95	„ 63.124.653,61

Verplichtingen	6 Juli 1940	29 Juni 1940
Voorschot door de Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 7.972.331,79	„ 14.090.643,92
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt ..	—	—
Schatkistbiljetten in omloop ..	„ 79.754.000,—	„ 83.247.000,—
Schatkistpromessen in omloop ..	„ 466.600.000,— ²⁾	„ 421.200.000,— ²⁾
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	„ 21.553.775,—	„ 21.108.055,—
Schuld op ultimo Mei 1940 a/d. gem. wegens a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op. op die bel. en op de vermogensbelasting.	„ 2.760.220,01	„ 2.760.220,01
Schuld aan Curaçao ¹⁾	„ 320.834,24	„ 360.834,24
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfondsen ¹⁾	„ 908.598,06	„ 10.831.401,23
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. ¹⁾	„ 193.285.555,49	„ 187.938.851,77
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	„ 22.500.000,—	„ 22.500.000,—
Id. aan div. instellingen ¹⁾ ..	„ 170.247.541,36	„ 150.233.904,73

¹⁾ In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank f 60.000.000,— ³⁾ Idem f 16.000.000,—

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
9 Juli 1940	3.77 ^{3/4}	—	40.05 ¹⁾	—
10 „ 1940	3.75	—	40.05 ¹⁾	—
11 „ 1940	3.68	—	40.05 ¹⁾	—
12 „ 1940	3.69 ^{1/2}	—	40.05 ¹⁾	—
13 „ 1940	3.71	—	40.05 ¹⁾	—
15 „ 1940	3.86 ^{3/8}	—	40.05 ¹⁾	—
17 Juli 1939	4.68 ^{1/4}	2.64 ^{10/16}	40.13	53.36
Muntpariteit	4.86	3.90 ^{3/8}	23.81 ^{1/8}	40 ^{1/16}

¹⁾ Nominaal.

ZILVERPRIJS

Londen ¹⁾	N. York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
9 Juli 1940 .. 21 ^{11/16}	34 ^{3/8} 9 Juli 1940 .. —	—	168/—
10 „ 1940 .. 21 ^{15/16}	34 ^{3/8} 10 „ 1940 .. —	—	168/—
11 „ 1940 .. 21 ^{15/16}	34 ^{3/8} 11 „ 1940 .. —	—	168/—
12 „ 1940 .. 21 ^{3/4}	34 ^{3/8} 12 „ 1940 .. —	—	168/—
13 „ 1940 .. —	— 13 „ 1940 .. —	—	168/—
15 „ 1940 .. 22 ^{1/16}	34 ^{3/8} 15 „ 1940 .. —	—	168/—
17 Juli 1939 .. 16 ^{3/4}	34 ^{3/8} 17 Juli 1939 .. 2120	—	148/6
23 Aug. 1939 .. 20 ^{3/8}	37 ^{1/8} 23 Aug. 1939 .. 2110	—	148/6 ^{1/8}

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in \$c. p. oz. fine. ³⁾ In guldens per Kg. 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.